

හවුල් ව්‍යාපාර බදුකරණය (Partnership Taxation)

ඉගෙනුම් ඵල

මෙම පරිච්ඡේදය අවසානයේදී ඔබට,

- බදු සඳහා හවුල් ව්‍යාපාර ය නිර්වචනය කරන ආකාරය
- හවුල් ව්‍යාපාර මත තක්සේරුවන ව්‍යාපාර ආදායම ගණනය කරන ආකාරය පිළිබඳව
- හවුල් ව්‍යාපාර මත තක්සේරුවන ආයෝජ ආදායම ගණනය කරන ආකාරය පිළිබඳව
- හවුල් ව්‍යාපාර සම්බන්ධයෙන් බදුවන ආදායම ගණනය කරන ආකාරය සම්බන්ධව
- හවුල් ව්‍යාපාරය මත දළබදු වගකීම ගණනය කරන ආකාරය පිළිබඳව මනා අවබෝධයක් ලබා ගත හැකි වනු ඇත.

6.1 හැඳින්වීම

දේශීය ආදායම් පනතේ 195 වගන්තිය අනුව බද්දට යටත් වන තැනැත්තන් පහත පරිදි වර්ග කළ හැකිය.

1. තනි පුද්ගලයින්

2. අස්තීත්ව

- සමාගම්
- හවුල් ව්‍යාපාර
- භාර

හවුල් ව්‍යාපාර සඳහා නෛතික පුද්ගලභාවයක් නොමැති වුවද, බදු කාර්යය සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරයේ “අස්තීත්වයක්” ලෙස සැලකේ.

හවුල් ව්‍යාපාර යන්නෙන් ලිඛිතව සටහන් කරනු ලබ තිබේද යන්න නොතකා, ලාභ ලැබීමේ අරමුණින් හවුල් ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යන පුද්ගලයන් හෝ සංස්ථා දෙකක් හෝ ඊට වැඩි ගණනකින් යුත් සංගමයක් අදහස් වේ.

නමුත් 195 වගන්තියේ අර්ථකතනයන්ට අනුව, අවම වශයෙන් හවුල්කරුවන් 20 දෙනෙකුගේ සිටින ව්‍යාපාර ණය සඳහා සීමිත වගකීමක් දරනු ලබන හවුල් ව්‍යාපාරයක්, සමාගමක් වශයෙන් සලකනු ලැබිය යුතුය.

6.2 හවුල් ව්‍යාපාර පහත ආදායම් මත පහත පරිදි බද්දට යටත් වේ.

• ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි මත	-	10% (before 02 nd June 2026)
	-	15% (on or after 02 nd June 2026)
• අනෙකුත් බදුවන (ආදායම මත)	-	6%

6.3 හවුල් ව්‍යාපාරයක, බදු වන ලාභය ගණනයේ දී පහත දෑ ලාභයෙන් අඩු කිරීමට ඉඩ නොදේ.

- හවුල්කරුවෙකු විසින් හවුල් ව්‍යාපාරයකට ලබා දුන් ණය සඳහා පොලී, ප්‍රාග්ධන පොලී
- හවුල්කරුවෙකු හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් ලබා ගන්නා හවුල් වේතන හෝ වෙනත් සේවා සැපයීම් මත ලැබෙන ලැබීම්.

6.4 හවුල් ව්‍යාපාර සම්බන්ධ බදු ගණනය කිරීම

_____ හවුල් ව්‍යාපාරය

_____ තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආදායම් බදු ගණනය

ව්‍යාපාර ආදායම		xxx
ආයෝජන ආදායම		xxx
වෙනත් ආදායම		xxx
මුළු තක්සේරු වන ආදායම		xxxx
(Total Assessable Income)		
 (-) 52 වන වගන්තිය අනුව සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම්		<u>(xxx)</u>
බදු වන ආදායම (Taxable Income)		<u>xxx</u>
 <u>දළ ආදායම් බද්ද ගණනය</u>		
බදු වන ආදායම x අදාළ බදු අනුපාත (පළමුවන උපලේඛනය)		xxx
 <u>(-) බදු බැර (Tax Credit)</u>		
• වාරික ගෙවීම්	(xx)	
• රඳවා ගැනීමේ බදු (WHT)	(xx)	(xxx)
ඉතිරි ගෙවිය යුතු බදු වගකීම්		xxxx
(Balance tax payable)		

6.4.1 හවුල් ව්‍යාපාර සම්බන්ධව සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම්

➤ පරිත්‍යාග

a) පහත ආයතනයකට මුදලින් හෝ වෙනත් ආකාරයකින් සිදුකළ පරිත්‍යාග සීමාවකින් තොරව අඩු කළ හැකිය.

- ශ්‍රී ලංකා රජයට
- විශ්ව විද්‍යාල පනත යටතේ පිහිට වූ උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයකට
- බොද්ධ හා පාලි විශ්ව විද්‍යාලයට
- ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් පිහිට වූ අරමුදලකට
- ප්‍රාදේශීය අධිකාරියක් මගින් ඇමතිවරයාගේ අනුමැතිය මත පිහිට වූ අරමුදලකට
- පළාත් පාලන ආයතනයකට
- සෙවණ අරමුදලකට
- පළාත් අධිකාරිය මගින් ඇමතිවරයාගේ අනුමැතිය මත පිහිට වූ අරමුදලකට
- අපි වෙනුවෙන් අපි අරමුදලකට
- ජාතික චක්‍රගඩු අරමුදලකට
- රාජ්‍ය සංස්ථාවක් මගින් ජනාධිපති අරමුදලකට කළ ප්‍රේෂණ

b) අනුමත පුණ්‍යායතනයකට මුදලින් කළ පරිත්‍යාග පහත සීමාවන්ට යටත්ව අඩු කිරීමට ඉඩ දේ.

උපරිමය	- 500,000	} යන අගයන්ගෙන් වඩා අඩු අගය
හෝ		
1/5 x මුලු තක්සේරුවන ආදායම	- XXX	
සත්‍ය මුදල් පරිත්‍යාග වියදම	XXX	

6.5 හවුල් ව්‍යාපාර බද්ද ගණනය,

ආයෝජන වත්කම් විකිණීමේ ලාභ මත - 10% (2025/26)

15% (on or after 02/06/2026)

ඉතිරි බදුවන ලාභය

- පළමු 1,000,000 - 0%
- ඉතිරිය මත XXXX - 6%

6.6 තනි හවුල්කරුවෙකුගේ බදු ගණනය

ඉහත හතරවන පරිච්ඡේදයේ සාකච්ඡා කළ පරිදි තනි හවුල්කරුවෙකු සම්බන්ධව බදු ගණනයේදී තනි පුද්ගල බදුකරණය යොදාගත යුතු අතර එම හවුල්කරුගේ ගෙවිය යුතු බදු වගකීම ගණනය කිරීමේ දී හවුල් ව්‍යාපාරය විසින් දැනටමත් ගෙවා ඇති බදු ප්‍රමාණයෙන්, හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් එම හවුල්කරුට ලැබුණු ආදායම මත කොටසක් එම හවුල්කරුට බදු බැරක් ලෙස අඩු කර ගත හැක.

එහිදී එම තනි හවුල්කරුවාට අයත් බදු බැර කොටස ගණනයේදී එම හවුල්කරුට හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් හිමිවූ ආදායම් කොටස හවුල් ව්‍යාපාරයේ බදු වන ආදායමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගෙන බෙදා වෙන් කළ යුතුය. කිසිවිටෙකත් තනි හවුල්කරුවෙකුට අයත් බදු බැර කොටස ගණනයේදී හවුල් ව්‍යාපාරයේ ලාභ බෙදාගත් අනුපාතයට බදු බැර බෙදා නොදැක්විය යුතුය.

6.7 එක් එක් හවුල්කරුට අයත් බදු බැර කොටස ගණනය කිරීම

එය පහත පරිදි ගණනය කළ හැක,

$$\text{බදු බැර කොටස} = \frac{\text{හවුල් ව්‍යාපාර බදු වගකීම}}{\text{හවුල් ව්‍යාපාරයේ බදුවන ආදායම}} \times \frac{\text{හවුල්කරුට අයත් හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම් කොටස}}{\text{හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම් කොටස}}$$

සාරාංශය

මෙම පරිච්ඡේද අධ්‍යයනය තුළින් බට හවුල් ව්‍යාපාර සම්බන්ධව බදු ගණනය කරන ආකාරය පිළිබඳව මනා අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට හැකි විය. තවද මෙම බදු කරණය විෂය නිතර නිතර වෙනස් වන විෂයක් බැවින් ඉදිරියේදී සිදුවන වෙනස් වීම් යාවත්කාලීන කර ගැනීමට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ නිල වෙබ් අඩවිය පරිශීලනය කරන්න.

සමාලෝචන ප්‍රශ්න

- 1) සුරංග කේටරින් යන නමින් කවිජ සහ කමිදු සොහොයුරන් විසින් හවුල් ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යන අතර ලාභ අලාභ සම සමච බෙදාගනී.

2026 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වූ වර්ෂය සඳහා වන ආදායම් ප්‍රකාශනය පහත දැක්වේ.

	(රු.)
දළ ලාභය	8,750,000
කුලිය ආදායම	1,080,000
ස්ථාවර තැන්පතු පොලිය (දළ)	2,000,000
අඩුකළා වියදම්	
පරිපාලන වියදම්	(2,750,000)
බෙදා හැරීමේ වියදම්	(750,000)
මූල්‍ය පිරිවැය	(200,000)
ශුද්ධ ලාභය	8,630,000

ඉහත ලාභය ගණනය කිරීමේදී පහත සඳහන් වියදම් අඩුකර ගෙන ඇත.

- i. මාසික වැටුප ලෙස හවුල්කරුවෙකු රු.20,000 බැගින් හවුල්කරුවන් දෙදෙනාම ලබාගෙන තිබේ.
- ii. කමිදුට අයත් නිවසක කේටරින් උපකරණ ගබඩා කර තිබෙන අතර ඒ සඳහා කමිදුට රු.50,000 බැගින් කුලියක් මසකට ගෙවයි.
- iii. මූල්‍ය පිරිවැය තුළ අන්තර්ගත වන්නේ කවිජ ව්‍යාපාරයට ලබා දුන් ණය සඳහා ඔහුට ගෙවූ ණය පොළියයි.
- iv. කවිජගේ බිරිඳ ගිණුම්කරු ලෙස සේවය කරන ලද අතර ඒ සඳහා ගෙවූ වැටුප රු.110,000 ඉහත පරිපාලන වියදම් තුළ අන්තර්ගතය.
- v. වර්ෂය තුළ භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය සඳහා මෝටර් රථයක් මිලදී ගත් අතර එහි පිරිවැය රු.2,000,000 කි. ඒ සඳහා ඤය රු.150,000 බෙදාහැරීමේ වියදම් තුළ අන්තර්ගතය.
- vi. ප්‍රදේශයේ රජයේ ග්‍රාමීය පාසලට වර්ෂය තුළ රු.120,000 වූ පොත් පරිත්‍යාගයක් කර ඇති අතර එයද පරිපාලන වියදම් තුළ අන්තර්ගතය.

ඔබ විසින් කළ යුතු දෑ :-

- (a). බදු අරමුණු සඳහා හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම
- (b). හවුල් ව්‍යාපාරය ගෙවිය යුතු බද්ද
- (c). එක් එක් හවුල්කරුට හිමි හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම කොටස.
- (d). එක් එක් හවුල්කරුට හිමි බදු බැර කොටස

- 2) “සිරිසර” යනු ඇදුම් ආනයනය කර විකිණීමේ නිතර හවුල් ව්‍යාපාරයකි. මෙහි හවුල්කරුවන් වන අමල් සහ පියල් ලාභ අලාභ සමසමව බෙදා ගැනීමට එකඟ වූහ.

2026 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂයට ආදායම් ප්‍රකාශනය පහත පරිදිය.

	(රු. 000)
පිරිවැටුම	15,000
(-) විකුණුම් පිරිවැය	(8,750)
දළ ලාභය	6,750
සේවක වැටුප්	(660)
වත්කම් මත ක්ෂය	(250)
විදුලි බිල්පත	(60)
අමල් ලබාදුන් ණය සඳහා පොලිය	(70)
සුළු ද්‍රව්‍ය	(15)
පරිත්‍යාග භාණ්ඩ	(10)
ශුද්ධ ලාභය	5,685

පහත අතිරේක තොරතුරු සපයා ඇත.

- අමල්ගේ බිරිඳ වන කමනි මෙම ව්‍යාපාරයේ ප්‍රධාන ගණකාධිකාරිණිය ලෙස සේවය කරන අතර ඇයගේ මාසික වැටුප රු. 25,000 කි. ඇයට ගෙවූ 300,000 හා පියල්ට ගෙවූ 100,000 වැටුප සේවක වැටුප් තුළ ඇතුළත් ය.
- 2025/2026 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා බදු අරමුණු අනුව ප්‍රාග්ධන දීමනාව රු. 100,000 කි.
- පරිත්‍යාග තුළ ඇත්තේ අවම නිවසකට ලබාදුන් විශුද්ධ ආහාර පිරිවැයයි.

ඔබ විසින් කළ යුතු දෑ:

- බදු අරමුණු සඳහා හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම
- හවුල් ව්‍යාපාරය ගෙවිය යුතු බද්ද
- එක් එක් හවුල්කරුට හිමි රඳවා ගැනීමේ බදු බැර කොටස.
- එක් එක් හවුල්කරුට හිමි බදු බැර කොටස

Lecturer:

Mr.Nuwan Sameera

ACA, ACPM, CTA(Reading), ACCA (finalist), M.Sc. in MGT SJP, B.Sc.

(Accounting) Special 1st Class SJP, CTHE (RUSL),

Lecturer at State University in Sri Lanka